Lösnummer 15 öre

6 ÅRG.
N:r 30

TIDEVARVET

28 JULI
1928

TIDEVARVET
N:r 30: 1928

Valet, ledande artikel.

*

Från Föreningens för sociala förbättringar inom industrien (I. R. I.) i juli hållna konferens i Cambridge berättar en av de svenska deltagarna, *S. F.* om Människan i produktionen.

*

I artikeln om Det värdiga och raka beskrives hur stadsfullmäktige i Göteborg gått tillväga vid bestämmandet av de kvinnliga lärarnas bostadsersättning.

*

Tidevarvet har ur den lilla tidning som i Prag utges av krigstjänstvägrare till inbördes sammanhållning och hjälp hämtat Ett samtal med Romain Rolland.

*

Under rubriken Vad de ville skriver Moa om Medborgarskolan på Fogelstad.

*

Ur Karin Eks starka och alltför snart tillsidolagda diktning anföra vi en barnstudie ur Idyll och Elegi. Bland svenska diktare har väl ingen som Karin Ek vunnit så rik inspiration ur sin kärlek till barn.

*

Konstkritik av Anna Björkman är också en barnstudie.

*

Ann Margret Holmgrens i vår utkomna lilla broschyr om Artur Hazelius är anledningen till att vi stannat inför Det gamla undret.

*

Svenska Eldbegängelse Föreningens Byrå
Norrmalmstorg 2 A^II — Stockholm
Öppen 10—1, 2—4, lörd.- o. helgdagsaftnar 10—2
Eldbegängelser — Begravningsförsäkring
Medlemsanmälningar — Urnor
Kolumbariemischer från 150 kr.

Högfrekvenskliniken
Tysta gatan 12 Tel. 740 89
Stockholm
Gikt-, Nerv- & Reumatiska sjukdomar
Spec.: *Återförkalkning, Sömnlöshet*
Kliniken öppen 10—12
Söndagar 1/2 10—1/2 11
Övriga tider eft. överenskommelse
Rum även för kvarliggande patienter

ELDBEGÄNGELSE

Den första juli i år trädde en kungl. kungörelse i kraft, som ytterligare förenklar villkoren för att erhålla tillstånd till eldbegängelse. Obduktionsstvånget är som bekant sedan flera år upphävt och tillämpas endast i högst få undantag där tvekan kan råda om dödsorsaken. Ett läkarintyg om dödsorsaken, uppvisat inför länsstyrelsen är f. ö. tillfyllest. Ansökan om tillstånd till eldbegängelse göres hos länsstyrelsen antingen av den avlidnes anhöriga eller av dem som annars stått honom nära. Till ansökan behöver bara fogas ett intyg antingen att den avlidne tillhörde eldbegängelseförening eller under livstiden förordnat om eldbegängelse eller uttalat en bestämd önskan därom. Enligt den nya förordningen äga de anhöriga också begära tillstånd om den avlidne så vitt de veta, inte under livstiden uttalat en bestämd önskan om begravning utan eldbegängelse.

Det lilla bladet med den korta kungörelsen betyder ännu ett framsteg i arbetet för jordbegravningens ersättande med eldbegängelse. Hela rörelsen är grundad på enskilda personers initiativ och arbete. Alltsedan de första eldbegängelseföreningarna bildades på 1870-talet är det de enskilda strävandena som så småningom ha fört rörelsen framåt och steg för steg erövrat statens och kommunernas medgivanden. Det är ett tydligt bevis på en inifrån framväxande rörelses förmåga att så småningom forma lagstiftningen efter sin önskan.

En lagstiftning — även om den är förnuftig — utan motsvarighet i en sådan övertygelse har visat sig fullkomligt maktlös på detta kanske framför alla andra traditionsbehärskade område — ett folks bruk att begrava sina döda. Så fanns t. ex. i Frankrike ända sedan 565 förbud mot att begrava de döda i kyrkorna. Förbudet bekräftades och återupprepades med längre och kortare mellanrum, men ändå beklagade man sig på 800-talet över att kyrkorna voro fullkomliga begravningsplatser. Man ville inte beröva de avlidna äran att få vila inom kyrkan. De mindre högt uppsatta begrovos så nära intill som möjligt, mitt ibland den levande befolkningen. Först på 1700-talet efter flera försök att klarlägga de hygieniska vådorna av ett sådant begravningssätt lyckades man bryta den förkastliga seden. Några framstående läkare förklarade sig vilja avstå från hedern av en plats i kyrkan efter sin död och förordnade om sin begravning på en kyrkogård. Deras försök att sålunda visa vägen för ett mera hygieniskt begravningssätt kompletterades av en annan läkares skildring, de allvarliga skador ur hälsosynpunkt som kyrkobegravningarna medfört för de tjänstgörande prästerna såväl som för kyrkobesökarna. Under de därpå följande åren ägnade man ihärdiga försök åt att desinficera kyrkorna, där den förstörda luften inte kunde förbättras genom rökelse och brända örter.

Ett annat exempel på hur en gammal uppfattning motståndskraftigt kämpar emot den nya tidens inflytande lämnas av en fransk världsomfarare, som beskriver begravningsseden i Nordkina. — En sandig slätt med några usla byar av små ynkliga hyddor. Och på båda sidor av den stig vi följa hundrade och åter hundrade kistor. I denna del av norra Kina finnas inga kyrkogårdar. Kistorna äro utspridda på fälten som trädgrupperna i en engelsk park. Det må vara grönsaksfält, kålhuvuden, säd, de långa träkistorna äro placerade på marken utan vidare försiktighetsåtgärder. Vinden för med sig en osund lukt av förruttnelse. Denna sed att sprida ut gravarna är det sista men också så gott som oöverstigliga hindret för järnvägsbyggande och införande av telegraf- och telefonledningar. Firman Reynold i Shang-Hai hade låtit uppföra en ledning på några km. Efter några dagar var tråden avklippt på mer än femhundra ställen — överallt där den kastat sin skugga på fältets talrika gravar. Utan tvivel är det ursprungligen ett systematiskt bedrivet tillgodoseende av jordbrukets krav, som i en avlägsen tid blivit sammanbundet med en religiös kult. Och det bör inte förvåna i det överbefolkade Kina, där man till det allra yttersta söker tillgodogöra sig de till buds stående gödningsämnena för jorden. —

I jämförelse med dessa bevis på konservatism, som givetvis endast äro ett par exempel på måfå, måste man väl säga att förståelsen för eldbegängelsens fördelar ganska hastigt vunnit en framstående plats. Intresset tycks också växa alltmera. Vad som väl hindrar många från att ansluta sig — oavsett religiösa betänkligheter, som tyckas spela en allt mindre roll — torde vara dels obekantskapen med de gällande bestämmelserna, dels fruktan för de långa och dyrbara transporterna. Krematorier finnas ju hittills endast i Stockholm, Göteborg och Örebro medan Hälsingborg förbereder uppförandet av ett.

Ett första önskemål är naturligtvis krematorier på flera platser i landet. Uppförandet kräver visserligen

(Forts. å sid. 4)

Är detta så förvånande?

Mångt och mycket skrives fortfarande om de dramatiska händelserna uppe i Norra Ishavet. Mycket kunde säkerligen med fördel varit oskrivet, många suggererande bilder och idéassociationer borde vi sluppit undan. Men det finns små händelser, som kanske ha sin betydelse. Icke för de människors öden, som sysselsätta en värld, utan på grund av den blixtbelysning de i all sin enkelhet kasta över de samhällsförhållanden som betinga dem.

Tidningar av olika färger ha ondgjort sig över att luftskeppet Uplands civile navigatör sergeant Nilsson fått äta sina konserver och chokladbitar för sig själv. Ty med officerare fick en subaltern ej vara i lag. Huruvida han i sin tur åt med mannarna förtäljer ej historien. Ej heller togs han till råds, vilket möjligen kan ha inneburit att expeditionen gått miste om ett klokt ord, vilket man ej heller efteråt kan avgöra. Men är detta egentligen så förvånande? Uppfostras t. ex. officersämnena på Karlberg på något vis till att i sina underhuggare se jämlikar. Eller till att från dem vänta erfarna och vägledande ord. Och inte endast bland officerare gäller detta. Hur uppfylles t. ex. Emersons förväntningar att universitetsstudier tränat böra leda till att man igenkänner en duglig människa, i vilken ställning och vilken situation hon än befinner sig. Och hur uppfostras barn och ungdom i en familj att betrakta hemmets hjälp och biträde. Äro vi inte i allmänhet ändelade i kaster, var och en med sina fördomar.

Jag hörde häromdagen på en kursavslutning en utländsk deltagare vittna, att hon kommit till kursen i fråga ej för att träffa eller höra någon människa. Hon hade endast kommit för en idés skull. Av en tidning hade hon slumpvis erfarit att på en skola uppe i Sverige råkades människor från olika arbetsområden med alla dessas olika förutsättningar. Och nu hade hon konstaterat vilka nya värden och erfarenheter detta gav. Var detta så förvånande?

Flygarna foro till Nordpolen för att rädda förolyckade medmänniskor utan hänsyn till stånd och villkor. Kanske de kunnat förverkliga denna idé ändå bättre eller åtminstone utan missljud, om samhället ej uppfostrat dem med kastväsendets skyggglappar.

X-Ray.

Det gamla undret

Bland de stora namnen på vår svenska historias sista sidor står Artur Hazelius. Men — det är tyvärr en plats dit man under skolårens mångahanda sällan hinner. När samtiden börjar skymta, med sina nästan i verkligheten åtkomliga namn och händelser, vänder vi tåligt tillbaka och repeterar frihetstidens vitterhet för andra gången, medan tiden går allt längre från de märkesmäns levnad, vilkas bilder vi möter utanför den sista läxans gräns. Så blig det i skarven mellan vår skoltids erkända »historia» och den tid då vi själva börjar kunna fixera vad som händer ett område, som är lika outforskat vitt som kartans nordpol. Sedan gäller det vad vi kan — och vill — ta reda på genom människorna, som förmedlar vår samhörighet med den försvunna tiden.

Om den märklige mannen Hazelius har Fredrik Böök skrivit ett framstående arbete. Och nu i år har av Ann Margret Holmgren — med Bööks verk bland källorna — kommit ut ett litet Verdandihäfte om Hazelius. Man tar gärna emot den lättillgängliga skildringen av hans livs yttre händelser, fullständigade av författarinnans varma intresse för hans verk och hennes beundran för honom själv som människa. Ett litet häfte på sextio sidor är självfallet inte mycket utrymme för målningen av ett liv så till bräden fyllt av verksamhet och hänförelse, av skapande och vägbrytande, av slösaktigt givande ur rika skatter och övervinnande av bittra hinder. Men det tecknar flera bilder, som väcker vårt intresse och kvarhåller det.

En så rar och lycklig liten pojke, med sitt frimodiga och kärleksfulla sätt, sin arbetsamhet och sin förmåga att vinna atlas vänskap! En så glad och förståndig student med sina hundratals vänner, en så duktig lärare, som från första stunden kunde vinna sina lärjungars tillgivenhet och intresse! — »Visst gjorde han sig underrättad om kunskaperna», skriver en av Hazelii lärjungar i Nya Elementarskolan, »men på ett sätt som öppnade för mig dittills icke anade utsikter över vårt språk. Aldrig hade jag förstått att ämnet modersmål» kunde bli föremål för sådan behandling. Och så den glödande kärleken till och hänförelsen för detta älskade och sköna modersmål. För varje gång man i ett s. k. läxlag fick läsa upp för honom, förstod man att reformplaner med hänsyn till modersmålets behandling och användning jäste inom honom. I korta upplysningar kunde han ofta inlägga hänvisningar, som föranledde lärjungen till små undersökningar och forskningar på egen hand. Han ville frikostigt giva vad man var hågad att taga emot.»

Med denna förmåga att väcka intresse och sporra till ansträngningar nådde Hazelius på skilda områden stora mål, samtidigt som han gav ut av sina egna krafter utan gräns.

Nordiska museet i Stockholm med sina rika samlingar och sin stolta byggnad tycks verkligen alltför imponerande för att vara åstadkommet av en enda man. Och Skansen, förverkligandet av den nya idén om ett kulturhistoriskt friluftsmuseum, vilken oerhörd uppgift att tvärsigenom motstånd och likgiltighet och de mest betungande ekonomiska svårigheter föra det verket till slut.

Lika imponerande som Nordiska museet är, lika bestående och oersättligt förtjusande är Skansen. Hela området bär spår av den utsökta smak, med vilken Hazelius fullföljde sitt verk. Varje väg, varje stenkummel och varje, varje nyplanterad buske visade hans skönhetssinne och osvikliga formkänsla. Så finns där ännu en skönhetsskatt, som i de små stugorna, i grönskan, glädjen och friden däruppe står var och en till buds att åtnjuta.

Liksom eleverna i skolan, så eldades de som arbetade under Hazelius vid skapandet av dessa båda minnesmärken till otroliga och framgångsrika ansträngningar. Vi kunde få hålla på från kl. 9 på morgonen till 11 eller 12 på kvällen, berättar en av hans amanuenser, men vi hade roligt, därför att han själv var uppfyld av glad energi.

Hans små ordenlappar, där han skrev sina anvisningar för amanuensernas arbete! Ropa nu hej! står det på en. Genast, genast, genast, utan att förlora ett ögonblick! på en annan. Nedskrivna under natten eller under dagens brinnande brädska mot den taffel som tjänade som skrivbord. Han sparade tid med att stå.

Det tyngsta som Hazelius fick bära var den oerhörda penningbristen. Vid 1898 års

(Forts. å sid. 4)

Allt flera köpa i Konsum

Principen är där:
sunda varor i
sunda butiker.

KONSUMTIONSFÖRENINGEN STOCKHOLM

TIDEVARVET

Utkommer varje helgfri lördag.
Slussplan 1—3, 2 tr., Stockholm.

UTGIVARE:
Ada Nilsson.
REDAKTIONSKOMMITTÉ:
Elin Wagner.
Elisabeth Tamm.
Honorine Hermelin.
REDAKTIONSSEKRETERARE
Carin Hermelin.
Mottagningstid 10—12.
Telefon Norr 48.42.
EXPEDITION:
Telefon Norr 28243.
Kontorstid kl. 10—12 f. m., 1—4 e. m.
PRENUMERATIONSPRIS:
För hellår kr. 6:—, halvår kr. 3:50, kvartal kr. 2:—. Lösnummer 15 öre.
ANNONSPRIS:
I text . . . . . 20 öre per millimeter.
Textsida eller särskilt begärd plats 25 öre

Stockholm 1928
Wahlstedts Tryckeri Aktiebolag
Storgatan 22

Mathilda Staël von Holstein
Ledamot av Sveriges Advokatsamfund.
Malmtorgsgatan 3, Stockholm.
Telefon 288, 289.
Familjerätt. Hyresärenden. Testamenten. Boupptecknningar. Förfrågningar från landsorten besvaras omgående.

EVA ANDÉNS Advokatbyrå
Inneh.: Eva Andén. Ledamot av Sveriges Advokatsamfund.
Herculesgatan 14. Tel. 7575—7576.
t. d. Lz. Vattugatan.
STOCKHOLM.
SPECIALITET: Familje- och arvsaker, Boutredningar och testamenten, förvaltningsuppdrag.
Även skriftliga förfrågningar.

Advokat Hugo Lindberg
Ledamot av Sveriges Advokatsamfund.
Kungsgatan 6, 6 tr. Hiss. Stockholm.
Telf. 14799. N. 10150.

Införes genom
Stockholms Tandläkarförening
Tandläkare
Birgit Stenström
Götgatan 55, mottagn. 10-11, 5-6 och efter överenskomm. Söd. 99 55

Tandläkare
Set Hedlund
Stureplan 13 (D. Nes hus)
Tel. 12047 Mottagningstid 4—5 e.m.
Kostnadsfri rådfrågning

Engelbrekts Sjuksköterskebyrå
ansk. ex. sjuksköterskor och enklare, även barnsköterskor.
Vallhallavägg. 18a, 86181, N. 24113

Sjukvårds- och Förbandsartiklar
Kirurgiska Gummivaror, Bandager alla slag. Elektriska Hörapparater, Induktionsapparater, Åderbråcksstrumpor, Bråckband, Rygghållare, Grossesskorsetter och Gördlar, Bröthållare, Lungskyddare, Skäljkannor, Liggdynor, Dambindor, Barnavårdsartiklar alla slag m. m. Besök eller tillskriv oss. Illustrerade kataloger gratis.
Magasin Special
Västerlånggatan 66
(Ingång i Passagen)
Birger Jarlsgatan 9
STOCKHOLM

DUCHATELLER från kr. 35.
Chäslonger 28 — Bäddfåtöljer 60 — m. m.
Danielsson, Metareg. 6. Tel. Sö. 766.

Olga Elmdahl
Modemagasin
Kungsgatan 53. Tel. 10851
STOCKHOLM.

Valet

Den borgerliga samlingen är snart ett fullbordat faktum. Inte ens den oförställda glädje, varmed socialdemokraterna trumpetade ut förslaget långt innan det blivit verkligheet, inte heller högerns enträgna inbjudningar, har kunnat varna spillrorna av den gamla frisinnade Landsföreningen för en sådan akt av självuppgivelse. På en del håll har det skett med glädje, därför att man verkligen kände en sådan nära frändskap med högern — d ä r må det vara hänt. Men på de flesta håll har det nog varit med ganska stor bedrövelse och motvilja man har gått med, därför att det från högsta ort påbjudits såsom varande den enda räddningen. Man har trott det och följt ledningen. Man har sökt försvara sig med, att det endast var en åtgärd av "valteknisk" samverkan, fast man vet, att det likaväl kan innebära att g e röster och mandat åt högern som att f å. På högsta ort vet man kanske ännu mera, men folket i val får sällan höra för vad de ska betala priset.

För varje uppgörelse, som inte utgått av inre övertygelse, blir utgången det avgörande. Ger den vinst, är man tillfredsställd, ger den förlust, ångrar man sig. Och folket i val, som gått in för den borgerliga samlingen, kommer att känna sig missräknat och besviket, om spelet inte utfaller med vinst. Det visar vad v i n s t e n som enda utgångspunkt ger för en svag och ohållbar ställning. Om nu högern hemför hela skörden av sammanslagningen, kommer verkligen då de frisinnade ute i landet att låta sig nöja med den tvivelaktiga fördelen att ha banat väg för reaktionära intressen? Efter komma de att kräva räkenskap för sin möda, en räkenskap, som skulle kunna få vittgående följder!

Den 20 maj uttalade sig Frisinnade Kvinnors Riksförbund m o t b o r g e r l i g s ä m l i n g. Det var ju inte att vänta att frisinnade och liberala män skulle taga intryck härav, lika litet som de förut velat lyssna till Frisinnade Kvinnors upprepade försök att samlas på ny radikal grund efter tidslägets krav. De ha föredragit att samlas efter räknekonstens lagar, underkastande sig deras begränsning, istället för att följa den levande utvecklingen. Men kanske ha de r ä k n a t för litet med Frisinnade Kvinnor. Ty räknekonsten följer visserligen sina absoluta lagar, men medför risken att man kan räkna fel. Det är dock inte att vänta, att alla frisinnade och liberala kvinnor ska följa sin organisations ståndpunkt. Många av dem gå tyvärr inte till val som myndiga medborgare utan som sina partianslutna mäns fruar, döttrar och kusiner. Det är också naturligt, att vi återfinna några av dem på borgerliga listors valbara eller icke valbara platser, där de kunna föra en bekymmerslös och fridfull tillvaro.

Men de frisinnade kvinnor, som på grund av sin övertygelse gått emot borgerlig samling och som känna sig förpliktade att handla därefter, må sluta upp kring sin frisinnade åskådning. Nu gäller det valet! Inte endast till andra kammaren, utan i främsta rummet valet emellan att följa med strömmen eller stå och falla för sin övertygelse. Mer än ett mandat är det valet av politisk betydelse.

Svart på Vitt

FREDSSLUT I NORGE

De sedan åtta veckor tillbaka strejkande byggnadsarbetarna i Norge återgick under måndagen och tisdagen över hela linjen till arbetet. Lösningen av den omfattande konflikten kom emellertid inte till stånd genom dem mot de trots lagen strejkande arbetarna, utan var resultatet av de förhandlingar, som på uppmaning av arbetsdomstolens ordförande förts mellan parterna.

Skiljedomstolen hade som bekant ådömt byggnadsarbetarna en lönenedsättning på omkring 12 %. Enligt det antagna medlingsförslaget begränsas lönenedsättningen till 8 % medan lönerna först den 15 maj nästa år kommer att sänkas med ytterligare 4 %. Möjlighet till förnyade förhandlingar under början av nästa år kvarstår.

Som bekant hade åtal inte kunnat fullföljas i alla de tusentals fall, där personer i strid mot lagen om obligatorisk skiljedom understött strejken med penningbidrag. Sedan striden nu blivit löst på förhandlingsvägen, kommer arbetsdomstolen heller inte att avkunna någon dom om ersättning till arbetsgivarförening från fackförbundens sida. Den med spänning avvaktade utgången av den allvarsamma konflikten har sålunda bevisat arbetsfredslagens makttlöshet så länge den tillämpas mot endera partens vilja.

EN FREDSKONGRESS

Sommarens stora fredskongress har hållits i Warschau — anordnad av Internationella Fredsuniones byrå i Genève på inbjudan av polska fredsföreningar. De resultat av kongressen, som uttryckas i resolutioner ha ännu inte blivit synliga. Man kan ändå dra vissa slutsatser om den grad av framstegsvänlighet som var rådande bland de över 300 deltagarna, av vilka omkring 100 utgjordes av polacker. Medan man uttalade sig för Kelloggs förslag till antikrigspakt och uttryckte sitt erkännande för Sovjets avrustningsförslag, delade kongressen upp sig i två motsatta åskådningar, när det gällde att ta ståndpunkt till frågan om krigstjänstvägrarrörelsens erkännande i fredsarbetet. De skandinaviska länderna, Tyskland, England och Amerika var villiga att erkänna krigstjänstvägran som ett kraftigt medel i propagandan mot kriget. Men Frankrike och Schweiz, framför ändra, motsatte sig ett sådant erkännande.

Polen sällade sig till Frankrike. Kampen stod hård mellan de tämligen jämnstarka partierna, men trots allt hade det säkerligen varit möjligt att få en majoritet — om än knapp — för erkännandet. Då talade Frankrikes representant och framhöll i bevekande ordalag huru ett sådant erkännande skulle vara ett slag i ansiktet mot Polen, som visat kongressen ett så vänligt mottagande. Avgörandet uppskötts till nästa kongress, som man får hoppas kommer att hållas på mindre ömtåliga botten.

I en protest som till en början formulerades ganska skarpt emot den omänskliga behandlingen av krigstjänstvägrare i vissa Balkanstater, ändrade man ordalydelsen till ett uttalande i allmänhet, för att inte sårande utpeka namngivna stater.

Kongressen uttalade slutligen en protest mot vapenutförseln från Europa till Kina.

TABLÅ

Emmeline Pankhurts vän, Dame Ethel Smyth, skriver till Time and Tide: Jag hade lagt fram för en gammal bekant mina synpunkter på hur hårt jag tycker kvinnorna ha det i uppförsbacken. — Men tänk t. ex. på vår byrå, sade han, Ni vet en departements-byrå, varken mer eller mindre. Där har jag under mig sju män och två kvinnor, och jag svär att ingen av oss skulle drömma om att nämsin gå till ett allvarligt avgörande utan att rådfråga kvinnorna. Helt enkelt därför att vi a l l a är medvetna om att de vet mera om arbetet än vi alla andra tillsammantagna — och vi a k t e h e l l e r i n t e f ö r r o v a t t s ä g a d e m d e t! Jag medgav att detta var i högsta grad hedrande, men — — jag tillät mig att fråga huruvida dessa två kvinnliga utmärkheter också hade tillfrågats till de två främsta platserna och de två högsta lönerna på hans byrå? — — — Tablå!

Kvinnliga Medborgarskolan vid Fogelstad.

Höstkurs 18 oktober—8 november. Begär prospekt hos rektor Honorine Hermelin, Fogelstad, Julita.

Människan i produktionen

Från I. R. I:s konferens i Cambridge 27/6—4/7.

Det är 6 år sedan en liten skara från ett tiotal olika länder — de flesta personalkonsulenter vid olika industriföretag och nästan alla kvinnor — samlades till ett möte på det gamla slottet Argeronne i Normandie. Programmet utfyllides helt av *Arbetet.* — Föredrag o. diskussioner om personalarbetets mål, dess ställning inom företaget och dess förhållande till organisationer utom detsamma, utbildning av personalkonsulenter etc. — allt brännande frågor för nästan alla deltagare.

När vi skiljdes var det med en känsla av, att den gemenskap, som här vunnits, var för djup och för värdefull att gå förlorad. Kontakten skulle upprätthållas av en interim kommitte och denna kommitté anförtroddes det ansvarsfulla uppdraget att förbereda en internationell konferens av större mått.

Från konferensen i Vliessingen år 1925 gav fröken Hesselgren — ordförande i den där bildade föreningen I. R. I. (International Association for the study and promotion of human relations and conditions in Industry — på svenska i synnerligen bristfällig omtolkning: Föreningen för sociala förbättringar inom industrien) — en skildring i ett av Tidevarvets julinummer samma år. Den lilla sektion inom industrivärlden, som mötts i Argeronne hade funnit, att för att få verklig betydelse måste den planerade internationella föreningen läggas på bredare basis. I. R. I. inbjuder som medlemmar företagare och arbetsbefäl av olika grader, personalkonsulenter, arbetare, yrkesinspektörer, dem som syssla med vetenskaplig forskning, med uppfostran och utbildning eller socialt arbete i direkt anslutning till industrien Medlemskapet är individuellt och föreningens huvudsyfte att bereda medlemmar ur industrivärldens olika skarpt begränsade skikt tillfälle till personligt sammanträffande och tankeutbyte i frågor av grundläggande betydelse för dem alla.

Konferensen i Cambridge detta år hade samlat en brokig skara deltagare — c:a 150 från 20 olika länder — som möttes i Girtons vördiga och vackra college, i föreläsningssal och korridorer och på de gröna sammetsmjuka gräsmattor, som alltid skola hägra för den som tillbragt någon tid i England.

Som sig borde var naturligtvis Storbritannien väl och talrikt — dock ej överväldigande — representerat. U. S. A. mötte upp som god tvåa tätt följd av Tyskland. Den romanska gruppen — Frankrike, Italien och Spanien — var visserligen ej stor till antalet men tack vare sin ras faddergåva — känslan för formen och en klar och exakt formuleringsförmåga — av en hälsosamt återhållande verkan på den germanskt—anglosaxiska mångordigheten. Vad de mindre länderna beträffar hade Schweiz den talrikaste representationen och Rumänien obestridligen den mest pittoreska — landets första och enda yrkesinspektris i den vackra färgrika nationaldräkten. Från Sverige voro vi fyra och som vi bland oss räknade föreningens ordförande må det förlåtas oss, om vi ansågo vår representation väga ganska tungt. Också några stillsamma mörka ansikten med oförtydbar österländsk prägel buro vittne om att 'världen' ej slutar med Västerlandet.

Ämnet för konferensen var: Förhållandet mellan de olika grupperna inom den industriella världen.

Programmet upptog dels föredrag gemensamma för alla, dels tre olika serier av s. k. runda bord, Round Table-diskussioner, som vardera fortgingo i tre dagar med kort inledning för varje gång. Det var ett utmärkt uppslag också ur den synpunkten, att gemenskapen i intresse och uppfattning kom till sin rätt trots att konferensdeltagarna kommo från mycket olika intressesfärer. Deltagarantalet i varje diskussionsgrupp blev ej heller större än att var och en som ville kunde — och vågade — deltaga.

Efter ett inledande föredrag av den kände medlaren i arbetstvister The Rt. Hon. Lord Askwith över Kollektivbegreppet gav dr. Delisle Burns fr. Glasgows universitet en blixtrande kvick och folig analys av gruppbildningen inom industrivärlden. Vetenskapens insats — vid lösandet av de problem, som denna gruppbildning medfor — angavs sedan av dr. Frida Wunderlich (sociologi och nationalekonomi) och dr. C. S. Myers (psykologi).

Det obligatoriska offentliga mötet, som för övrigt blev en av konferensens höjdpunkter, rörde sig om den allmänna opinionen och dess betydelse för förhållanden inom industrivärlden med föredrag av fröken Kerstin Hesselgren och den kände amerikanske tidningsmannen Mr. P. U. Kellogg, New York.

Av de tre diskussionsserierna behandlade den första frågor rörande uppfostran och utbildning för industriens olika grupper; den andra personalarbetet i dess skilda funktioner och den tredje vetenskapligt forskningsarbete i vad som rör den för oss oöversättliga formen "Industrial relations". För att man ej allt för bittert skulle nödgas begråta sin oförmåga att samtidigt närvara å tre håll gavs sista konferensdagen sammanfattningar — och utmärkta sådana — av de olika diskussionsserierna.

I Argeronne hade en temperamentsfull mötesdeltagare efter ett särskilt intressant föredrag utropat: "Det är bara synd, att det är vi som sitter här och inte våra arbetsgivare!"

I Cambridge såg man verkligen en och annan av 'våra arbetsgivare', om de också ännu äro tunnsådda nog, även en och annan arbetarerepresentant och i övrigt vetenskapsmän — och kvinnor — medlemmar av olika länders yrkesinspektion, arbetsförmedling och utbildningsanstalter för socialarbetare av olika slag, representanter för institutioner som Internationella Arbetsbyrån, psykologiska och psykotekniska institut etc. Denna mångfald av inställningar till gemensamma problem även som naturligtvis de nationella särdragen gav åt samvaro och diskussion en rikedom och intensitet, som nådde sin höjdpunkt sista dagen. När efter Miss Mary van Kleecks utomordentliga sammanfattning av konferensen den tyska tolken reste sig upp och bad få slippa tolkningen — det vore som att med ett finger söka återge en orkester-symfoni — möttes hon av rop från sin grupp: det behövs inte heller. Wir haben verstanden. Och samtidigt kom det franska 'Compris', som ett vittnesbörd om att tankar och känslor kunna förmedlas tvärs över de gränser som sättas av språket eller gruppen.

— — —

Till den styrelse, som valdes för nästa treårsperiod, hade fröken Hesselgren (ordf.) och Miss Cadbury (skattmästare) — båda överhopade av arbete — bestämt avböjt återval. De kvarstå dock i rådet.

Ordförande blev Mr. van der Leeuw, Holland, — förut en av föreningens vice ordf. och känd för oss genom sitt föredrag på Fred och Frihets upplysningskurs i Sthlm förlidet år. Vice ordf. äro som förut tre:

Miss Fleddertus, Holland, f. d. honorary secretary.

Miss van Kleeck, U. S. A., Byrachef vid en av ayd. av Russel tage Foundation, New York.

Herr Lübbe, Tyskland, järnarbetare och ordf. i fabriksrådet vid Siemens verkstäder, Berlin.

Skattmästare: Mr. Ch. Jacob, Ireland. Disponent vid firman W. & K. Jacob & Ltd., Dublin.

Sekreterare är fortfarande Miss B. Voysey.

Vid styrelsens sida står *rådet*, bestående av 4 medlemmar av varje nation representerad på konferensen.

Detta råd har att utse 7 personer att tillika med styrelsen bilda ett verkställande utskott och handha föreningens angelägenheter mellan konferenserna. På så sätt blir det möjligt få ett jämförelsevis stort antal personer aktivt arbetande för föreningens angelägenheter. Verkställande utskottet bör om möjligt sammanträda två gånger varje år, rådet en gång. I samband med rådsmötet anordnas i regel en konferens eller kurs i något av de ämnen det ingår i föreningens uppgift att studera. Förlidet år hölls en dylik som-

Det värdiga och raka

I sin strävan efter likälönsprincipens genomförande måste kvinnorna tydligen även inrikta sig på att vinna den rätt, som en given lag redan stadgat men som dock ej äger sin motsvarighet i verkliga livet.

Enligt boställsordning för lärarepersonalen vid folk- och småskolor äger ordinarie kvinnlig folkskollärare rätt till tjänstebostad om två rum och kök av viss beskaffenhet eller om hon ej åtnjuter bostad in natura hyresersättning enligt priser å orten för en dylik bostad. Den ordinarie manlige folkskolläraren tillerkännes i samma förordning ersättning för bostad om tre rum och kök.

Emellertid har stadsfullmäktige i Göteborg vid fastställandet av hyresersättningssumman gjort en skarpt ögonfallande felberäkning, vars olägenheter särskilt drabbar de kvinnliga lärarna som tillerkänts smålägenheter.

Ersättning för bostad fastställdes år 1924 till för

1 rum o. kök	kr.	480=240	pr eldst.	
2 „ „		840=280	„	
3 „ „		1300=325	„	
4 „ „		1750		
5 „ „		2200		

Varför blir det 3:dje, 4:de och 5:te rummet i de större lägenheterna förhållandevis så dyra mot 1- och 2-rumslägenheterna. Envar vet, att kostnaderna för trapphus, köksinredning och olika rörledningar alltid bli större pr eldstad för de minsta lägenheterna. Då alltså ingen byggmästare kan bygga 1- och 2-rumslägenheter billigare än 3-rumslägenheter av samma beskaffenhet, så vore det ju anspråkslöst av en hyresvärd att beräkna hyra för 1- och 2-rumslägenheter efter samma pris pr eldstad som för 3-rumslägenheter.

Ända till 1921 beräknades hyresersättningen lika pr eldstad för alla ordinarie anställda lärare vid Göteborgs folkskolor, men nämnda år ändrades ersättningen till förfång för småskole- och den kvinnliga folkskolekåren. Dock räckte de närmaste åren det kommunala dyrtidstillägget till, så att dessa kårer kunde räkna, med samma ersättning pr eldstad som den manliga folkskolekåren. Men sedan 1924 råder för de kvinnliga lärarna en brist i resp. 1:a och 2:a lönegraderna på 135 kr., i 3:e på 86 kr. och i 4:e på 35 kr.

För att bevisa sin rätt anhöll de kvinnliga folkskollärarna år 1927 genom sin lönekommitté hos statistiska byrån i staden att få taga del av dess bostadsundersökning av 1921. Men det avslogs. Någon statistik över 1-, 2- och 3-rumslägenheter av lika god beskaffenhet finns icke.

I många städer beräknas dock hyresersättningen till lärarpersonalen efter samma pris pr eldstad. Det gäller således för de kvinnliga folkskollärarna att uppleta en orter, där det går att mellan dessa 3 lägenhetskategorier leda i ofrånkomligt bevis en relation vilken icke är kränkande för någon part.

I det här fallet är det ju inte fråga om att rädda några större ekonomiska värden. Men samma synvinkel som en gång lägges på det lilla lägges en annan gång på det stora. Det gäller att vara noga med synvinkeln.

---

marskola i Bavano över ämnet Industriell trötthet. För nästa sommarskola har föreslagits det ämne, som behandlades vid en av konferensens diskussionsgrupper, nämligen personalarbetet och dess olika funktioner.

— — —

Det är med glädje och förtröstan som I. R. I. går en ny arbetsperiod till mötes. Konferensen i Cambridge har för samtliga deltagare säkerligen visat värdet av att gemensamt dryfta erfarenheter och gemensamt tänka över desamma.

Människan som produktionsfaktor så länge överroستat av det växande maskindånet skall åter komma till sin rätt och bryta sig loss ur eller ge nytt liv åt de gruppbildningar, som i detta nu stå i oavlåtlig periferisk friktion till hinder för den individuella kontakten och all djupare kontakt grupperna emellan.

Men för att medarbeta i denna utveckling fordras av oss alla och envar ett djupare förstående av vad som sker i det som sker, en kärlek som inte söker sitt och en frimodig vilja. Eller för att uttrycka det med avslutningsorden i konferensens sista föredrag: Vårt liv och vårt handlande borde få sin inspiration ur kärlek och sin ledning ur vishet. (Life should be actively inspired by love and guided by wisdom).

S. F.

Ur Idyll och Elegi

av Karin Ek.

En lekande gosse

Han leker med sin båt på vita stranden.
I skylös junikvälll allena med sin drömm.
han leker.

Mot en topasgul himmel
hans ranka kropp sig tecknar fast och rent
och västerhavets dyning sköljer gul
i långa blanka slag hans fötter.
På räfflad sand han radat upp i ringar
skära små snäckor, blå musselskal
och vita stenar, som det stora havet
slipat som glas.

Den blå rågen suckar längs med stranden
och vågen silar tyst bland skära snäckor
och guldbrun tång. Från skogarna i öster
ropar en gök sin mjuka dubbelton
mot öde stranden, där blott gossen leker.

Han lyfter båten högt i spåda händer.
Helt stilla står han, ser hur seglet fladdrar
från bräcklig mast för brisens sista fläkt.

Men gossen sjunger
ord, som han icke vet,
ord, som ur barnasjälens djup som aning stiga,
aldrig förr sjungna, aldrig förr hörda:

— — —"*Han trodde att hjärtat skulle brista,*
och tårarna kunde ej rinna
vackra mast, lilla segel, du fina...
men tårar fick du bära, bära — över sanden..."

Och vårligt sätter han sin lilla båt
i friska svallet och den gungar fram
med last av framtids kval och drömda tårar.
Men trygg och fri i skira junikvällens
gyllne luft och gyllne vattensvall
han leker med sin drömm.

Konstkritik

Situation av *ANNA BJÖRKMAN*

Det var med en suck jag lade den föreningna boken åt sidan och vände mig till de tre små fridstörarna. Jag hade hört dem förut, men de gälla barnarösterna behagade mig blott, då de ämna ljöd från fjärran. Barnaleken passade utsökt samman med den starka sommarstämningen. Gräset lyste grönt, himlen tindrade blå, över allt lättfattlig färgskönhet. Så mycket hade jag i varje fall uppfattat av leken på avstånd, att barnen med ofarlig energi passat ett gudasnälft litet vårnlöst syskon, vilket utan protester lätit sig lyftas upp och ner ur sin vagn som en hänförande docka.

Nu voro de här. Och jag fick avstå från mitt tidigare umgänge: verket av en kultiverad bokmal, vilkens samtliga rader tålde smakas på. Jag beslöt att visa mig älskvärd, när de små nu ändå ämnade stanna. Denna avsikt fattade jag av den beslutsamhet, med vilken de lägrade sig kring mig.

Det är inga till det yttre rena barn, som härmed flyttas in i den sköna litteraturen! De voro så idylliskt smutsiga, som ungar trivas att vara. Denna rena smuts bragte de i ogenerad beröring med mina kläder, böcker och övriga tillbehör.

Alltså älskvärdhet var ju min lösen. Jag pekade på en konsttidskrift, talande i vänlig tanttion:

— Den har jag fått av pappa.

— Ja, jag såg, när de tog dem med sig, sade det äldsta konstnärsbarnet.

— Det är franska, vände sig det mellersta utmanande till Maj, lekkamraten, som var av icke språkbildad härstamning.

För att stäcka ett osmakligt socialt övermod sade jag pedagogiskt:

— Därför begriper inte du ett ord.

Mitt inpass ignorerades. Men efter en stund parerade den försigkomna tillrättavisande:

— Gör tant det? Mamma sa, att tant inte översatte så flytande som hon trodde, när tant skulle läsa opp för henne vad där stod om pappa.

Nu var det min tur att icke lätsas höra. Definitivt. Men jag hade hört.

— Jaså mamma sade. På citatets syntax kunde jag förstå, att det var riktigt.

Den äldsta lilla flickan begrep, att vi bägge förplumpat oss. Sagt klumpiga saker, som inte borde yttras. Hon lättade finkänsligt stämningen med orden:

— Vi ska visa Maj pappas tavla.

Jag öppnade tidskriften strax i verklig spänning hur detta barn ur prydare lager skulle reagera inför reproduktionens symbolistiska nakenhet. Att konstnärsbarnen sågo estetiskt oskyldigt på den visste jag.

Gudskelov tittade också Maj på den med klara ögon. Hon frågade icke efter man och kvinna. Kropparnas språk var henne ännu stumt.

— Kan er pappa måla så? brast hon ut i tydlig beundran.

Båda döttrarna, dock smickrade av tonfallets oförbehållsamma gillande, brusto ut i ett övermodigt skratt.

— Om han kan, sade de båda.

— Där står Lill, pekade det mellersta barnet i tavlans förgrund. Lill var minsta system, som nu snart en halvtimme tålmodigt och med allvarliga åtbörder kokat mat åt de andra på en imaginär spis. För att hon fick gå helt upp i denna handfasta förmälning mellan fantasi och verklighet, som nämnes barnets lek, uthärdade hon vad som helst hur länge som helst. Avi åt pedagoger.

Jag sag nu, att här gällde inte vanliga igenkännande utpekanden: där är pappa, där är mamma, genom vilka små barn göra sig hemmastadda på bilder. Dessa voro hunna en smula över den åldern. Det var verkligen Lill i all sin lilla mjuka paradisiskhet

— Pappa tog fotografi av henne. För hon kunde inte stå stilla.

Men köksan Lill mätte ändå följa den lata världen med ett halvt, ogillande öra.

— Det kunde jag visst, ljöd en röst från spisen mycket ovanfat men mycket bestämt.

— Där är fröken Hansson, sade den mellersta och pekade på en av tavlans skönaste, mest könlika uppenbarelser.

— Visst inte, det är fru Eriksson, fröken Hansson är hon med det mörka håret. Ännu en av mina älskningsgestalter identifierades på detta abrupta vis.

Nu började en vild dispyt om herrar och fröknar och fruar modeller. Inte en av de mystiska skönt lätta figurerna lämnades intakt. Var och en presenterades skoningslöst av smutsiga små fingrar.

Det främmande barnet föreföll mycket intresserat av alla dessa nya bekantskaper, mer än jag.

Det slog mig: Så naivt njuter flertalet vuxna ännu konsten. En klässiker avvinner allmänheten intresse endast i den mån han kan erbjuda den att lära en ansenlig räcka namn på sin lista med älskarinnor. T. o. m. forskare möda sig animerat att skaffa på bordet prästbetyget för en hittilla namnlös sångmö. Det blir rusning till en utställning, om folk fått för sig, att där figurerar på duken en känd mänska helst i ovanlig situation. För att icke tala om att en upplaga också av en medelmåttig bok fullkomligt ryckes från handelsdiskarna, om allmänheten inbillas, att den där är känna författarens relation till en fullkomligt obekant, ganska obetydlig fröken Y. Avi åt föreläggare.

Mina meditationer brötor av en röst, som med iskett tonfall skrek:

— Nu är det färdigt.

Det var köksan, som inbjöd till sitt bord. Ha de vuxna märkt, att när barn härma dem i deras gärning, tala som de stora, låta de alltid onda? Det är inte vidare smickrande för de vuxna.

Barnen de mumsa nu just hänfört på Lills tvivelaktiga rätter, serverade på fat av gröna blad, vilka deras suveräna fantasi skapat om till läckerheter. Ty för dem har inte kommit den ödesdigra klyvningen mellan drömm och verklighet. Mitt umgänge med de små började med en suck, slutar med en suck. Dessa avslöjanden voro som sagt en smula påkostande. Mitt inlevande i ett konstverk var för en tid framåt förstört. Nu kommer jag att i dessa luftiga gestalter icke se några andra än fröken Eriksson, fru Hansson och herr Bergström.

Min förbindelse av en nött fantasi och verklighet till visst icke vid en sådan handfasthet.

Prenumerera på

CLARTÉ

Tidskrift för socialistisk kulfur

Redaktion: förf. Bertil Almqvist, fil. kand. Leif Björk, fil. stud. Maurits Konow, förf. Karin Boye, amanuens Alf Johansson.

Utkommer med 12 nummer perår. — Prenumerationsavg. för helt år kr. 3,-, för halvår kr. 1,50 Lösnummer 25 öre.

Adress: Clarté, och Box 488, Sthlm.

VI STÅ TILL TJÄNST

Bordsvatten
Drick
Ramlösa-Vatten
Vårt lands enda naturligt alkaliska bords- & hälsovatten.

Damkonfektion
Thornell & Edin
Upplandsgatan 19 A Tel. Norr 9172
Sortering av Klädningar och Underkläder
Beställningar av Skösterskeklädningar, Rockar samt Förkläden emottages.

Fotomagasin
HOLLINGER'S
FOTOMAGASIN
11 Malmskillnadsgatan 11
Stockholm Tel. Norr 100 81

Fotvårdsaffär
Elin Ahlqvist
Brunkebergstorg 13 Tel. N. 1039
Behandlar smärtfritt och omsorgsfullt alla slag av fotåkommor
Råd och anvisningar kostnadsfritt.

Hemslöjd
Allt för heminredningar
Möbeltyger, gardiner, draperier, mattor m. m.
HILDA FRIDHS Textilateljé
Kammakaregat. 40 I, tel. 126 99

Hotell
Hotell Pallas
Klarabergsgatan 57 Stockholm
Tel. 4482, 4483, 4484
Enkelrum från kr. 4,— till 6,—
Dubbelrum „ „ 8,— till 10,—
Dubbletts, 3 bäddar kr. 13,— och 14,—

Hudmedel
Anny Landéns
Lavendeltinktur
Det behagliga, renande och skyddande medlet för kyns vård, finnes hos parfymhandel och drogister

Idrott
S. K. C. F. K:s förteckning finnes att köpa å EXPEDITIONEN
Slussplan 1-3, tel. N. 28243
Pris 5 öre

Konststoppning
ETT HÅL ÄR INTET HÅL
Låt konstväva eller konststoppa Edra sönderiga Kläder, Mattor och Schaler.
ERIC ENGBLOMS
Konststopperi, Regeringsgat. 20, I tr
Stockholm, Ord. pr post. Tel. 26 56
Obs.! Enda konststopperi i Sverige med tekniskt utbildad personal.

Mejeriaffär
MJÖLK
GRÄDDE
SMÖR
Tel. Återförsäljare 7041, N. 7041

Modeaffär
GLAUMANN'S
PÄLS- OCH MODEMAGASIN
56 Klarabergsgatan 56
2 min. fr. Centralstag. Tel. Norr 660
»För varje kund en hall som klär«

Strumpor
Lettersstedt
STRUMPSPECIALISTER
Drottninggatan 21, Stockholm

Urmakare och Optiker
Ivar Runeberg
(O. F. Grundström Efl.)
Urmakeri & Optisk Affär
(Grundad 1820)
Storgatan 25 Tel. Norr 108 48

Specerlaffär
Köp *Lucks* utsökta
Kaffeblandningar, Konfektyrer egen tillverkn.
PERCY F. LUCK & Co.

Wennergrens bokhandel, Stockholm
sänder gratis broschyren *Lär främmande språk.* Den nya metoden för språkundervisning.
Namn .....
Adress .....

En annons
i TIDEVARVET träffar den publik Ni söker. Annonsera i vår tidning.

TIDEVARVET

Lördagen den 28 juli 1928 — N:r 30

Prenumerera
på TIDEVARVET för vårdet 1928.
Pris 6 kr. pr år.

ELDBEGÄNGELSE

(*Forts. från sid. 1*)

ganska stora kostnader. Men man må häremot ställa de summor som jordexpropriationen för nya eller utvidgade kyrkogårdar slukar. Enligt en nyligen publicerad artikel av G. H:son Holmberg i Socialdemokraten beräknades priset för de nya markområdena vid Stockholms södra begravningsplats som tillköptes 1912 till 226.000 kr. för endast 2,6 hektar jord. För all söder om staden reserverad jord, som tillhopa uppgick till 17,4 hektar var priset 5.300 kr. pr hektar.

I Norrköping exproprierades jord för en ny kyrkogård. Priset var för 11,3 hektar 176.900 kr. I Karlskrona som endast har 28.000 innevånare skulle anläggningen av en kyrkogård i bergsterrängen kosta omkring en miljon kr. I Schweiz och Norge där jorden är dyr får den tas i bruk för gravar endast i begränsad utsträckning. I Bergen har därför uppförts ett kommunalt krematorium där bränningen sker gratis.

I samma artikel förekommer den av Svenska eldbegängelseföreningens styrelse upprättade kostnadsberäkningen för resp. jordbegravning och bränning i Stockholm. För den förra beräknas gravplatsen kosta 115:20 kr. pr kista, gravöppning, klade m. m. i medeltal 81:40 kr. Summa kr. 196:60. För den senare bli kostnaderna följande: Gravplats 20 kr. gravöppning 6:50 kr., bränningskostnad för medlem i föreningen 60 kr. resolution och besiktningsintyg 12 kr. Summa kr. 98:50. Därtill kommer att vid bränning kista, svepning etc. bör vara av enklaste slag för att inte onödigtvis försvåra bränningen.

Att vi i dag så gott som uteslutande uppehållit oss vid den praktiska sidan av eldbegängelsen innebär ingalunda att Tidevarvet skulle förbise rörelsens starkt framträdande ideella betydelse. Men dels har från vår läsekrets riktats förfrågningar till oss om de praktiska möjligheterna att förverkliga denna idé, "vilken säkerligen har oändligt många anhängare". Dels ha de etiska och estetiska synpunkterna tidigare fått uttryck i Tidevarvet.

För den som ytterligare vill främja saken och därmed underlätta frågans praktiska lösning för sig själv anbefalles slutligen att bli medlem i eldbegängelseförening. Avgift en gång för alla 10 kr. I Sverige finnas för närvarande 17 lokalavdelningar. Det sammanlagda medlemsantalet var vid årsskiftet 7.252.

De olika ländernas eldbegängelseföreningar äro sammanslutna till ett världsförbund med säte i Lausanne

Antikrigsvecka.

Under tiden den 29 juli—5 augusti anordnas i år liksom föregående år en antikrigsvecka med gemensamma opinions- och propagandamöten mot krig och militarism. Det upprop som utsänts om denna opinionsvecka är undertecknat av följande organisationer:

Sveriges Arbetares Centralorganisation. Telegraf- och Telefonmannaförbundet. Svenska Eldareunionen. De Förenade Förbunden. Sveriges Hotell- och Restaurangpersonals Förbund. Kommunistiska Ungdomsförbundet. Kommunistiska Partiet. Sveriges Ungsocialistiska Förbund. Sveriges Goodtemplares Ungdomsförbund.

Ett samtal med Romain Rolland

Man hör mycket mindre talas om de kristna kommunisterna än om de marxistiska, så som naturligt är och måste vara. De leva i små grupper vanligen sysselsatta med trädgårdsskötsel, hantverk, barnuppfostran, och deras huvudsakliga propaganda består i att de visa att det går att leva i fredlig och lycklig gemenskap, alla utan egen egendom arbetande för gruppens och samhällets bästa. De leda sitt urpsrung från de första kristnas kommunism, icke från den revolutionära socialism som sattes i system av Marx och Engels. De vända sig icke uteslutande till proletärerna och vägra deltagande i klasskamp och klasshat. De arbeta icke politiskt, men i fråga om militärtjänst äro de revolutionärer, emedan de vägra att deltaga absoluta krigstjänstvägrare. Sådana grupper äro tillfinnandes främst i Ryssland, Tyskland, Tjeckoslovakiet och Amerika. Man har nyligen gjort ett försök att hålla dem samman och ge dem litet kunskap om varann genom en liten tidning, som utges i Prag av den tjeckiska rörelsens ledare, Premysl Pitter. Han torde också se fram mot en samlad internationell rörelse som skall sätta sina spår i världens liv. Det finns alltså en grupp människor, som ha den oerhörda djärvheten att sätta upp en ny eller rättare en äldre kommunism, den kristna kommunismen, emot den ryska statkommunismen.

För dagen ska Tidevarvet icke hämta något annat ur denna lilla egenartade kommunisttidning vars första nummer just kommit oss tillhanda än ett samtal som dess redaktör haft för någon tid sedan med Romain Rolland. Till rörelsen hoppas vi få återkomma efter att ha skaffat mera litteratur från högkvarteret.

Romain Rolland är inte lätt att få träffa, när han är sysselsatt med något större arbete. Då lämnar han Villeneuve och beger sig annorstädes. Han skulle annars översvämmas av människor, han är som Ellen Key var, en människa vars personliga sympati sökes av excentriker från hela världen. För Pitter uppenbarade han emellertid sin vistelseort, med löfte att han skulle hemlighålla den och gav honom en dag av sin arbetstid.

Pitter säger om honom att han var livlig och spänstig som en yngling i tal och rörelser, men att det ofta rycker nervöst om hans mun, då han blir ivrig.

De båda herrarna tala först om krigstjänstvägrarrörelsen och Pitter berättar på Rollands fråga, att den samlar vägrare som blivit det av religiösa såväl som av rent etiska skäl. Rolland säger, att han tror att en krigstjänstvägrare behöver ha en religiös tro som grundlag, ty själv kommer han aldrig att få se resultaten av sina offer Och lida utan lön och utan hopp om att själv få se frukt därav, det kan bäst den som uppehålles av en religiös övertygelse. Därför tycktes han också vara rädd för alltför lättförvärvade anhängare till rörelsen.

Rolland frågar också efter den pacifistiska rörelsen i Tjeckoslovakiet och får ett svar som skulle kunna passa in utmärkt även på andra, oss närmre håll.

Regerings- eller statspacifism, säger Pitter, är hos oss ganska populär, särskilt inom socialdemokratiska kretsar. Den betonar vårt fredliga sinnelag och arbetar för försvar med militärmakt.

Talet kommer in på Masaryk, fordom landsflyktig, numera Tjeckoslovakiets president. En gång förkämpe för den vapenlösa kampen och motståndare till dödsstraffet, nu en undertecknare av dödsdomar. Romain Rolland bekräftar svårigheten att alltid förverkliga sina ideal. Till och med Gandhi har någon gång fått gå med på sådant som strider mot hans grundsatser. Med all sin vördnad för livet, också för djurens liv, är han med på att man dödar de gamla hundarna, som blivit till en plåga i Indien. Man kan inte alltid begära det högsta av andra. Sanningen synes ha grader. Om vi kände hela sanningen komme vi inte längre. Då vore vi vid gränsen för vår strävan.

Men Premysl Pitter tillägger: från det vi erkänt som sanning få vi inte vika. Vårt enda vapen är den inre beslutsamhet som icke vet av kompromisser.

Man kommer från krigstjänstvägrarna över till utsikten för nya krig, och Romain Rolland ser raskriget hota. Europas fara heter enligt honom Mussolini och Europas nya stora risk är spänningen mellan Italien och Frankrike. Skulle ett krig mellan stater utbryta, bleve givetvis inbördeskrig följden.

Romain Rolland talar om de skador Europa tillfogat sig själv genom sina våldsmetoder. Genom dem ha också närmandet till Östern hindrats. Aldrig var en möjlighet till närmande större än före kriget, säger han. Aldrig förr hade Östern haft så starkt inflytande på Västern, och aldrig har Indien så närmat sig det europeiska tänkandet. Som bevis därpå drar Romain Rolland fram den indiske populärfilosofen Rama Krischna. Han förstod alla religiösa bekännelser och känslor. Hans lärjunge Vivekananda var en bildad man som bereste hela världen.. Han förkunnade den praktiska handlingens nödvändighet för Indien och sökte föra den europeiska kultuten till Indien och den indiska till Europa. Den indiska böjelsen för mystisism ledde han över på den religiöst-sociala verksamheten. Hans ord voro: jag vill hellre förlora min själ än möjligheten att hjälpa den lidande mänskligheten.

Vidare berättar Romain Rolland om den indiske vetenskapsmannen Chandra Bose som nyligen besökt honom. Insikten i växternas liv är i Indien stor och har djupa rötter. Men Bose förmår att undertrycka sina spontana känslor för att uteslutande arbeta fram vetenskapliga bevis. Han har konstrueratt ytterst fina och känsliga registreringsinstrument, som äro mottagliga för växternas svagaste rörelser. Han har ett institut på vilket han lägger ned hela sin förmögenhet. Först efter tioårig omsorgsfull förberedelse få hans lärjungar börja experimentera, ty först då ha de uppnått den absoluta självbehärskning, som är nödvändig för dessa experiment.

Premysl Pitter har en engelsk väninna som är Boses medhjälparinna och kan berätta om att Bose har bevisat att växterna ha känslor alldeles som djuren och även yttra dem. På experimentell väg har Bose bevisat att hos växterna försiggår ett kretslopp av safter alldeles liknande människans blodomlopp. Deras vävnander slå som hjärtat på djuren och reagerar mot elektrisk retning. Växter sova, de bli trötta, om de äro vakna för länge. Genom dessa försök har han blivit klar över att växter, djur och människor bara äro olika former av samma livskraft. En gång gjorde Bose några experiment i en engelsk skola. Han lade en rova i vatten tillsamman med sina registreringsinstrument. Växtens rörelser liknade människans andedrag. Sedan tog han växtens puls och instrumentet registrerade regelbundna slag som genom en anordning reflekterades som ljuseffekt i en spegel. Så dröp han gift i vattnet och pulsen började slå fortare och mera oregelbundet. Sedan sade han till eleverna: nu dryper jag in litet mera gift, då kommer pulsen att slå ännu fortare, därpå blir den långsammare och plantan dör. Då ropade barnen: gör det inte, döda den inte!

Vidare frågar Pitter vad Rolland säger om den uppfattningen att Gandhis metoder inte passa för européer.

Européerna, svarar Rolland, äro enligt min mening ännu mera ägnade att förstå och förverkliga Gandhis läror än indierna. Han borde ha kommit till Europa för några år sedan. Här skulle man ha förstått honom bättre. Och Rolland berör det egendomliga faktum att det är en engelsk kvinna, som numera genom sin större organisationsförmåga blivit hans medhjälperska och högra hand.

Samtalet med Rolland har Pitter återgivit torrt och koncist, men i sin vandring genom olika intressesfärer ger det en bild av vad som sysselsätter Rolland och med honom liktänkande just i dessa dagar.

Det gamla undret

(*Forts. från sid. 1*)

slut uppgick det belopp, som han lånat eller omsatt till 3 miljoner kronor, och för alla dessa lån hade han iklätt sig personligt ansvar. En oavbruten vederböda att få dessa summor täckta.

— Det gick inte, han sade nej, omtalade en av de unga amanuenserna efter en misslyckad tiggarvandring. — Min lilla fröken, man får aldrig ta emot ett nej. — En stund därefter är Hazelius inbegripen i samtal med en bekant. — Vill du ge ett bidrag till min Bredablickfond? — Absolut inte, så intresserad är jag inte alls, det kommer aldrig ifråga. Adjö med dig. — Amanuensen kände sig upprättad. — Ja, då skickar jag upp bidragslistan i morgon. — Den så hårt ansatte vännen slog upp rockkragen till skydd, gick därifrån men tecknade beloppet och blev en av arbetets trognaste vänner.

Hazelius var en föregångsman också på andra områden, som man nu finner mera självklara, t. ex. i införandet av folkdansen och den anda som därtill hör och inte minst i uppskattandet och användandet av kvinnlig arbetskraft. Inte enbart för att den var billig, men därför att den kvinnliga entusiasmen och det glada modet som aldrig såg svårigheter var av så stort värde för hans verk.

Casan.

Berliner Bock Dricka
Damernas Favoritdryck.
Måltidsdricka.

RÅSUNDA BRYGGERI A.-B.
Tel. Hagalund 10. Postadr. Råsunda.

VAD DE VILLE

Till en artikel i Tidevarvet om medborgarskolan vid Fogelstad vill jag, som i år haft förmånen att vara elev där, ha tillagt, att något så tråkigt som skola existerar ej på Fogelstad. Där samlas en liten skara kamrater — visserligen okända för varandra men ändå kamrater. En är student — en fabriksarbeterska — arbetarhustru — arbetarmoder — skådespelerska — doktor etc. och allesammans lär, något av varandra.

När vi kommer är vi tillknäppta, blyga, skygga fruntimmer — mycket hövliga mot varandra — väl döljande våra åsikter (om vi har några). Efter en månad är vi öppna mot varandra, varma och intresserade — och varenda en med den åsikten att livets rätt tillhör alla människor. Och att var och en bör vara sig själv — liksom markernas minsta växt och kryp är det.

Jag har varit kamrat i något lag så länge jag kan minnas tillbaka. Mina kamrater och gelikar hör till dem som bär upp världen i sina händer. De är arbetets folk. Aldrig hörde jag förståelsen så stor för dessa mina kamrater som just i kamratkretsen på Fogelstad. Där var ej fråga om partier. Det var fråga om mänskligheten och orsaken till lidandet i världen. Där var en strävan efter att just kvinnorna var i sin stad skall se och lyssna på livet som det är, se den nakna verkligheten i ögonen och rätta sig därefter. Det gick som en underton genom alla lärdomarna på kursen att i alla åskådningar (utom den som håller på dubbelmoral) finns något att lära, något att ta fatt på och dra nytta av i kampen för liv och rätt till livet.

Vi visste att alla människor — hon i siden, han i trasor — hon i trasor, han i slott och lyxbil, alla är beroende av varandra, att den ene ej har någon orsak krypa för den andre. Vi visste att det enda i världen som rår på det onda är människors förbrödring och viljan att förstå varandra. Fogelstad skola har en uppgift att fylla som universiteten glömt — den, att lära människorna älska varandra — och känna tidens krav — att lära kvinnorna sluta upp med att vara världens vare sig lyxdockor eller lastdjur. — Ingen kan varmare önska god fortsättning än undertecknad.

Moa.

*

Medborgarskolan vid Fogelstad har under våren och sommaren besökts av 42 kursdeltagare, vilka samtliga vid kursernas avslutande blevo medlemmar i Fogelstadförbundet.

Vårkursen 1928:

Fröken Sara Bohlin, Stockholm, fröken Karin Broman, Örebro, fröken Edith Karlsson, Stockholm, fru Helga Johansson, Osmo, fröken Astrid Karlsson, Norrköping, fröken Karin Karlsson, Norrköping, fröken Vega Karlström, Eskilstuna, fröken Regina Kjellin, Stockholm, fröken Thyra Lind, Gävle, fröken Edith Lundborg, Jönåker, fröken Ida Nilsson, Charlottenberg, fröken Elin More, Svenstavik, fröken Karin Olsson, Jämjöslätt, fröken Alice Sjöström, Jämjöslätt.

Sommarkursen 1928:

Fröken Malla Andersdotter, Julita, fru Julia Beckman, Ystad, fröken Elin Berner, Malmö, fröken Agnes Gustafsson, Katrineholm, fröken Mårtha Harksen, Ystad, fru Elvira Holmquist, Malexander, fröken Ellen Höög, Norrköping, fröken Signe Johansson, Benninge, fru Ida Johnsson, Stockholm, fröken Maria Larsson, Norrköping, fröken Anna Liljedahl, Hammenhög, fröken Ellen Lind, Tystberga, fru Karin Lundgren, Möljeryd, fröken Sylvette Mendousse, Frankrike, fru Gerda Nilsson, Fågeltofta, fröken Mandis Ohlin, Stockholm, fröken Anna Paulsson, Stockholm, fru Sofia Paulsson, Sösdala, fröken Anna Rosén, Norrköping, fröken Pamela Sandberg, Kristianstad, fru Ellen Svedberg, Eskilstuna, fröken Alma Svensson, Oxelösund, fröken Greta Svensson, Stockholm, fröken Karen Sörensen, Danmark, fru Annie Wallentheim, Saltsjö-Duvnäs, fröken Elma Wallman, Trelleborg, fröken Dagny Wenzel, Göteborg, fröken Agda Willén, Alberga.